

Minden gyermeket várva

Segít az orvos és a műszer is

Bizarr nyugati divathóbort az idén, hogy bő ruhát hordanak a legdivatosabb divathölgyek és alatta egy kispárnát — éppen úgy, mint ha békát várnának.

Nálunk viszont mintha maga a békavárás kiment volna a divatból. Az orvosok szerint a nők két dologért mindent megtesznek: hogy megszabaduljanak a nem kívánt terhességtől, és — ha nincs — gyermekük legyen. Hazánkban — kis időközönként — sokan végigjárják ezt a két stációt. Most szólnunk azokról, akik mindent megtennének azért, hogy gyermekük legyen.

1.

Orvosilag igazolt tény, hogy az abortuszok számának emelkedésével emelkedett a veszélyeztetett terhességek és a koraszülések száma. Nagyon sok olyan asszony van, akik vállalták a terhességet, de a végeredmény kérdése — az SZTK megyei igazgatóságának adatai szerint tavaly a megyében kifizetett táppénzösszeg 10 százalékát a veszélyeztetett terhések kapták.

Nálunk hagyományosan jól szervezett hálózat működik a terhes asszonyok védelmében. A terhesség alatti legalább háromszori orvosi vizsgálatra nemcsak a lehetőség van meg, hanem ez szinte kötelező, hiszen ehhez kötik a különböző szociális juttatásokat is. A tapasztalat szerint legtöbb kismama hat-nyolcórát is felkeresi a tanácsadót, azt viszont kevesen tudják: a legszükségesebb az volna, hogy már a terhesség első harmadában is orvosi felügyelet alatt legyenek. Ha a szükséges vizsgálatokat a legelső szakaszban elvégzik, megakadályozhatók a későbbi veszélyek. Ma már számtalan olyan orvosi műszer és eljárás van, amely azt célozza, hogy a baba egészségesen jöjjön a világra. Anélkül, hogy komoly szakmai ismereteket kívánó módszereket, vizsgálati eljárásokat próbálnánk elemezni, szólnunk egy-két olyan tudományos újdonságról, amelyek mind azért „születtek”, hogy a kis jövevény és az anyák egészségét óvják. Ma már műszer segítségével például meg tudják határozni a placenta helyét, a magzat fejméretét, sőt viszonylag pontosan a súlyát vagy az esetleges ikerterhességet. De műszerrel meghatározható például a szülés legkedvezőbb időpontja is, ami jelentős, ha

például császármetszés szükséges, az anya vagy a születendő gyermek érdekében.

2.

Magyarországon az utóbbi években a magas veszélyeztetett, terhességi és koraszülési arányszám arra figyelmeztetett, hogy nagyon sok a tennivaló a nők védelmében. És elsősorban megelőző munkára van szükség, ami azt jelenti, hogy az egészségügyi hálózatnak nemcsak a terhes kismamákkal kell foglalkoznia, hanem azokkal a fiatal nőkkel, akik később kívánják gyermeket szülni. Az Egészségügyi Minisztérium 1968. óta központi keretből biztosított lehetőséget a nővédelmi tanácsadó megteremtésére, vagyis egy új gondozási formát hozott létre a terhes tanácsadás mellett. Az a tény, hogy hazánkban — és sajnos Csongrád megyében is érvényes ez az adat — az összes születéseknek több mint 10 százaléka koraszülés — arra sarkallta az orvosokat, hogy minél többet tegyenek az eljövendő generációk érdekében. Munkájukban elsősorban a megelőzés fontos: felderíteni, hogy a leendő anya egészségi állapota nem veszélyezteti-e a tervezett terhességet, illetve a szülést. A jövő idő ebben a megfogalmazásban rendkívül fontos és nyilván feltételezi az okos családtervezést, ami sajnos, hazánkban még nem mondható általánosnak.

Pillanatnyilag tehát a legégetőbb gond éppen az, hogy a meglevő, de az anya vagy a születendő gyermek egészségét károsítható terhességet ellenőrizzék, s amennyiben lehetséges, orvosilag segítsenek. Sajnálatos, ma még gyakoribb az, hogy veszélyeztetett terhesség után, különösen pedig, ha a terhesség sikertelenül fejeződött be, az újabb terhesség vállalása előtt veszik igénybe az asszonyok az előzetes orvosi gondozást.

3.

Ha erről szólnunk, nem elég csak az egészségügyi, de fontosabb a kérdés társadalmi oldalát is nézni. Azt ugyanis, hogy a Munka Törvénykönyve a terhes anyák jogait, nem egy rendelkezésben rögzíti. Például: „A terhes nő terhessége megállapításától kezdve nem szabad egészségre káros munkakörben foglalkoztatni. Ezeket a munkafeladatokat az egészségügyi miniszter állapítja meg.” Vagy: „A dolgozó nő terhessége daul a szülés legkedvezőbb negyedik hónapjától kezdődő időpontja is, ami jelentős, ha

ráig egyáltalán nem, ezen túl gyermeke 1 éves koráig pedig csak beleegyezésével szabad túlmunkára és készenlétre igénybe venni. Ezzel a munkára gyermekének 1 éves koráig nem kötelezhető.” Vajon minden munkahelyen betartják ezt a szabályt? Nem is szólva a Munka Törvénykönyv egy másik lényeges rendelkezéséről: „A nőket terhességük negyedik hónapjának kezdetétől gyermekük 1 éves koráig lehetőleg a délelőtti műszakba kell beosztani.” — Sok olyan munkahely van, ahol a dolgozók többsége nő, nem csoda hát, ha a „lehetőleg” úgyszólván kibúvót jelent. De társadalmi kérdés az is, ami alapvetően az egyének szemléletéből fakad, amiről oly sokszor humoralizálunk a „kicsi vagy kicsi?” szállóigével. Igen, hiszen orvosilag bizonyított tény, hogy a fiatalok könnyen mondanak nemet a gyermekre és nem egy kismamát találunk a veszélyeztetett terhések között, aki minden valószínűség szerint gondtalanabban kihordhatta volna első terhességét, ha vállalta volna.

De mindenképpen meg kell említeni azt is amikor a témáról szólnunk, hogy egészség-nevelési gondjainkkal is kapcsolatos. Az Egészségügyi Minisztérium tervei szerint felvilágosító könyv készül házassulandóknak, fiataloknak, fiatalasszonyoknak (az abortuszról például) és mindenképpen szükséges lenne filmek és televíziós propagandá anyagok felhasználása is. Most még talán időben lenne — mert nyilvánvaló, nem elég az orvosok, nőgyógyászok erőfeszítése ahhoz, hogy megértsük: egy elkövetendő nemzedék egészségéről van szó.

Sz. M.

Előkészítjük!

Hol kezdődik? A bölcsőben, mondhatnám, ha lenne még bölcső. Vagy talán még korábban, a szülőknél. Van már a világon intézmény, amely előkészíti őket a házasságra, aztán a gyerekszülésre, nevelésre. Bölcsőde is van, ha nem is elég, amely előkészíti az óvodára. Az óvoda az iskolára, az alsótanra, a felsőre, ez a középiskolára, a középiskola az egyetemre. Mindez nem is lenne olyan nagyon bonyolult, csak hogy... minden lépésfok közé idegen forma iktatódik: a tanfolyam. Háromnapos, kéthetes, hónapos. Ezerféle. Mindenre előkészítő tanfolyam.

TE PEDIG FIAM...

„Eleg jól sikerült, na meg, „f”-es is vagyok” — nyugtatta magát a folyosón egy felvételiző, nincs egy hete. Amikor megkérdeztem — pusztán kíváncsiságból — mi az, hogy „f”-es? Csodálkozó, nagy szemekkel bámult rám, anélkül, hogy válasza méltott volna, elhúzódt. Ennyire kívülállónak nem érdemes szóba állni.

A József Attila Tudományegyetem KISZ- és szakszervezeti bizottsága egyetemre előkészítő tanfolyamot szervezett fizikai dolgozók gyermekeinek. Négy megyéből

jöttek, jelentkezés, iskolai javaslat alapján. Néhányukat elutasították. Ha a keretszám megengedné, megegyezően ennyien is jöttek volna.

Egyiküktől sem hallottam: „f”-es vagyok. „Kerülik a témát”. Az erőszakosan nyílt kérdésre is nehezen, a lényegre megkerülve válaszoltak.

— Egy ilyen tanfolyam mindenkinek jól jönne, ez nem vitás.

— Biztos vagyok benne, hogy egyetlen szülőnek sem kell nélkülöznie, ha a gyereket tanulni engedi. Az enyémnek se, a pedagógusnak se. És a középiskolában ugyanazt kapjuk, mint a szellemi dolgozók gyerekei.

— Nekünk nem mondják a szüleink: te pedig fiam ez és ez lesz, tanár vagy orvos, jogász, mit tudom én. Szerintem ebben van közöttünk a legnagyobb különbség.

Valóban? Nyolcvanannak vannak a tanfolyamon, akik jövőre orvosegyetemre adják majd a jelentkezési lapokat. Túl sokan. Ezészen biztos, hogy nem kerülnek be valamennyien. Észben biztos, hogy a szülők is beleszóltak a választásba, ha nem is úgy, hogy „te pedig fiam...”

A kérdés semmiféle különbségtételre nem szolgált fel őket. Hogy mégis emlegetik, arra vall, érzik. Valamit éreznek, csak nem biztos, hogy a lényegre. Arról nem beszélnek. De hát mi is a lényeg? Miért kell nekik ez a tanfolyam?

SOROK KÖZÜTT

Itt érdemes előkészítő tanfolyamot csinálni. Megvannak a feltételek ahhoz, hogy elérje célját: megvilágosodjon a gyerekek előtt mindaz, amit a középiskolák tankönyveiből csak a sorok közül, sok munkával, ambícióval, átlagon felüli tudással lehet „kiolvasni”. Ami pedig elengedhetetlen egy sikeres felvételi vizsgához — mondja Bariska János. Kémiából készíti elő a jövődől biológia-kémia szakosokat.

A feltételek: elsősorban az egyetemi jól felszerelt intézetek és a fiatal oktatók. Olyanok, akiknek középiskolai tanári gyakorlatuk is van, de tájékozottak a felvételi vizsgák anyagáról, menetéről, szakmailag is kitűnően képzetek. Összesen húszan dolgoznak két hétig a 120 harmadikos gyerekkel, akiknek Szegeden szervezték meg a bentlakásos tanfolyamot. Simon Mária tanársegéd fogja össze a szegedi akciót.

— Bemutattam ezt a feladatlapot, kíváncsiságból. Megoldásához kombinatív készség szükséges, különböző szaktárgyak feladataihoz ad kulcsot, a módszer megismerését segíti. Azt mondták a gyerekek, sohasem láttak még ilyet. Nélküle nem boldogulnak a felvételin.

— A példákat hagyjuk — kapcsolódik a beszélgetésbe dr. Szanka Károly. A fizikát „veszi át” a gyerekekkel. — Nincs a középiskolákban

egy rendszeresen használt, jó példatár. Egyébként létezik ilyen, 40 forint, csak ritkán lehet kapni, nagyvárosokban. Szegeden volt néhány gyerek kezében, értő szülők, vagy kiváló tanárok jóvoltából. A többiek? Akik itt vannak, most megpróbálnak — feszített tempóban, rengeteg munkával — felkészülni a felvételire, amelyen iszonyú nehéz példákat kell megoldaniuk.

Mindenkinek — gondolom tovább. Az „f”-eseknek is, a többieknek is. Rengeteg a középiskola, ahol egyiküket sem készítik fel erre. Am a felvételin könyörtelenül ki kell választani a legjobbakat. A döntés nagyon gyakran függ „naprakész” tájékozottságtól. Ha a hallgatójelölt szakfolyóiratokat olvas, ismeri a tudomány legújabb eredményeit is: tájékozott. Felvehető.

ATMENETI MEGOLDÁS

— Sokáig az Élet és Tudományt olvastam, most a Búvár jár — mondja Szabados László, a vásárhelyi Bethlen gimnáziumból.

— Azt hiszem, mindenkinek van otthon tévéje. A Deltát tehát megnézheti. Nekem általában egy órát várni kell a buszra, Mezőkövácsházára járok be, Almás-kamarásról. A járási könyvtárban mindent megtalálók — így Ádám Tamás. Állatorvos szeretne lenni. Forgács Erika szegedi, a Radnóti járási biokémia tagozatos osztályba. — Nekem nem probléma a szakkönyvek beszerzése. Az egyetemi könyvtárban meg irányítják is az embert. Imre Erzsébet, a legbeszédebb. Mezőgazdasági szakközépiskolába jár, Kisteleken. A szülei mindenben segítik, mert nővérét nem vették fel az óvónőképzőbe, szeretnék, ha legalább neki sikerülne.

Mindegyikük szeretné. A célt legelőbb évekkel ez előtt kitűzték. Tájékoztattak, tanultak, lehetőségeik és képességeik szerint. Bizakodnak, most úgy érzik, nem lesz miért izgulni a felvételin. Hiszen voltak előkészítő is.

„Agyondresszírozott gyerekek” — mondta valaki a nagyvárosban, egyetemi városban felnőtt felvételizőkre. Nem tetszetős a szó, de jól kifejezi: néhányukat hosszú évekig készítik, kényszerítik megfeszített munkára, erejükön felüli teljesítményeket várnak el tőlük, különórát, magánórát, otthoni „foglalkozást” szerveznek számukra — előkészítik a nagy versenyre. Mások kizárólag saját erőből, képességeik szerint tesznek, amit tesznek. Biztos vagyok benne, mindkét csoportban van „f”-es is, meg „szellemi” is. Az előkészítő csak a felvételire „dresszíroz”. Bárkint. Nem pótol éveket, nem biztosítják a későbbi helytálláshoz. Jó, hogy megpróbálja megadni a jogot: mindenki rajthoz állhasson. De a versenybe nem szólhat bele.

Sulyok Erzsébet

Tej és tejtermékek minőségi ellenőrzése

Kevés a hűtőkocsi és a hűtőpult

A nyári szezonban fokozottabban ellenőrzik a tejet és a tejtermékeket a megyei és a fővárosi élelmiszer-ellenőrző és a vegyvizsgáló intézetek. Az ellenőrzés azonban még mindig jócskán találtak kifogásolnivalót. A tejipari üzemek az előírt tárolási hőmérsékletet mindenhol betartják, megfelelő hűtőkocsijuk azonban nincsen elegendő, emiatt a termékek egy része szállítás közben meg nem engedhető módon felmelegszik. Sokszor a kereskedelemnek sincsen elegendő hűtőpultja, és ezért

esetenként minőséghibás termékek is eljutnak a fogyasztókhoz. Az ellenőrzők szabálysértési eljárást indítottak például a soproni tejüzem ellen, ahonnan a megengedettnél nagyobb víztartalmú vajot szállítottak az üzletekbe és polipack tej, valamint nagyobb mennyiségű tejföl került — a zárógép hibája miatt — súlyhiánnyal a fogyasztókhoz. Zala megyében nem megfelelő minőségű tejföl forgalmazását tiltották meg az ellenőrzők. Csongrád megyében is rendszeres az ellenőrzés. (MTI)

Javult a munkaerő-gazdálkodás és a személyi érdekelttség az építőiparban

Az építő és építőanyagipari termelőerők fejlesztése és hatékonyabb felhasználása céljából tavaly több átfogó munkaügyi intézkedést hajtottak végre az ágazatban. Továbbfejlesztették, kiterjesztették a népgazdaság számára fontos ipari beruházásokon foglalkoztatott dolgozók személyi érdekelttségi rendszerét, amely az átadási határidők pontos teljesítésére ösztönöz. Az Építőipari és Városfejlesztési Minisztérium és az Építő Szakszervezete mintegy 15 vállalatnál folytatott helyszíni vizsgálatot, 25 vállalatnál részletes beszámolót kértek be, továbbá a szakszervezet megyei és vállalati információi, valamint a statisztikai adatszolgáltatások elemzése alapján tették széles körűvé az ellenőrzést. Megállapították, hogy a múlt évi munkaügyi intézkedések is segítettek az állami építőipari vállalatok abban, hogy tavaly 73 különösen fontos ipari beruházáson az előző évinél 14 százalékkal több munkát végeztek el.

Az idénypótlék alapbérítésével és az új munkastandardrendszer megvalósításával kedvezően módosult a bérsztruktúra. A múlt év második felében az összes mun-

kabéren belül a zömmel teljesítményhez kötött törzsbeeres keresetek aránya az állami építőiparban 77-ről 86 százalékra, a tégl- és cserépiparban 79-ről 85-re, a kő- és kavicsiparban 75-ről 84 százalékra emelkedett.

Az építőipari munkásszálások építésének pénzügyi fedezetére vonatkozó intézkedések alapján a IV. öt éves terv időszakában az ÉVM vállalatainál mintegy 550, a fővárosi tanács építőipari szervezeteinél 66—70, a KPM vállalatainál mintegy 25 millió forintnyi központi alap képződik. Ezzel és a vállalati fejlesztési alapok tervezett felhasználásával együtt 13 000—14 000 dolgozó korszerű elhelyezésére alkalmas munkásszállók építését teszik lehetővé.

A különféle intézkedések hatására tavaly már érezhető volt az ágazatban a munkaerő-forgalom mérséklődése. Általában az újonnan felvett dolgozók száma kevesebb, a kilépett ké három százalékkal csökkent. Tavaly a kivitelező építőiparban mintegy 12 ezerrel több munkást foglalkoztattak, mint az előző évben, s 50 százalékkal az állami építőipari vállalatoknál helyezkedett el.